

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ה' טבת תשפ"ה

מסכת סנהדרין י"ט-כ"ה ♦ נגעים י"ב, כ' - י"ב, ה'

גליון מס' 1337

השבוע בגליון

- ♦ "המגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו" - ממש?
- ♦ המגדל יתום מקיים מצוות פריה ורביה?
- ♦ התחבטותם של איצטגניי פרעה
- ♦ עצה לחשוכי בניים

- ♦ כבודו של מלך נכרי - עד היכן?
- ♦ הקבלת המלך עם ספר תורה

- ♦ פורים סרוגוס
- ♦ הכתב העברי והכתב האשורי
- ♦ הלווחות נכתבו בשני סוגי כתב שונים
- ♦ זבל"א - זה בורר לו אחד

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מה ביקש היהודי רגע לפני שהנאצים ימ"ש רצחו אותו? - עדות הסטורית!

בשבוע שעבר עסקנו באדם שהנציח את זכרו של אביו ז"ל, בש"ס מאורות הדף היומי, ובעקבות כך הוא עצמו הצטרף לשיעורי הדף היומי. בזאת, מלבד שדאג לעילוי נשמת אביו, זכה להשכיל ולקבוע עיתים לתורה ורומום גם את נשמתו הוא. השבוע נתמקד במסמך היסטורי מרגש ביותר, אשר נכתב על ידי יהודי בתוך גיא ההריגה, דקות ספורות לפני שנרצח על ידי הנאצים, ימח שמם וזכרם. מסמך זה נשלח אלינו על ידי אחד מקוראיו בצפון הארץ, החפץ בעילום שמו.

המכתב מבטא את כמיהתו של היהודי, שנשמת אלוקים שוכנת בקרבנו, לחיי נצח. במלותיו אשר נכתבו בדם לבו בעוד הקלגסים מתדפקים על דלתו, חרט יהודי זה פרק קדושה נוסף, בן-אלמוות, בהיסטוריה הארוכה של עמנו, וממנו עולה השאיפה הנצחית, האמתית, המקננת בלב כל יהודי שרגלי אבותיו עמדו על הר סיני.

השואה הנוראה שחלפה על עמנו, המיטיה גם אסון רוחני נורא ואיום, בעקבות החלל העצום שנפער באחת. שומה עלינו ללמוד מעדויותיהם המרטיטות של הבודדים ששרדו מגיא ההריגה, אשר הנחילו לדורות הבאים אחריהם את מסירות הנפש המופלאה שהפגינו הנרצחים, הי"ד.

דף יט/ב ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו

"המגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו" - ממש?

מנשר מיוחד הוציא הרמ"א לבקשת "זקן מוכה אלוקים ומעונה... כמר אשר הנקרא אנשיל טייזנגר", ובו הודיע בשער בת רבים, כי נכדו היתום של הזקן נחשב כבנו לגבי אמירת קדיש עליו לאחר מיתתו, ולא תהא לאבלים אחרים זכות קדימה עליו. הרמ"א נענה לבקשתו, כשהוא מעלה על נס את הסב, אשר גידל את היתום בתוך ביתו ואף שכר לו רב שילמדו תורה, "ואמרו במסכת סנהדרין... כל המגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו... וכ"ש שהביאו לחיי עולם הבא ששכר לו רבי ללמדו..." (ש"ת הרמ"א סי' קי"ח).

המגדל יתום מקיים מצוות פריה ורביה? בעקבות דברי סוגייתנו אנו מוצאים בשו"ת "חכם צבי" (סי' צ"ג) את הספק הבא: "נסתפקתי, אדם הנוצר על ידי ספר יצירה... מי מצטרף לעשרה לדברים הצריכין עשרה כגון קדיש וקדושה..." שכן, כפי שהמגדל יתום נחשב כאילו ילדו, גם מעשה ידיהם של הצדיקים ייחשב כתולדותם. לבסוף הוא קובע שאין "גולם" זה נחשב ילדו של הצדיק שיצרו. בספק אחר התחבט הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (הגהות אה"ע סי' א' סעי' א'), אשר בעצמו התייתם בקטנותו ואומץ על ידי המגיד מדובנא שפגשו בוילנא, וחש כי עדין לגדולות ותחת חסותו של המגיד גדל היתום הקטן לגאון עצום, האם יתכן לומר, שהמגדל יתום בביתו נחשב כאביו אף לגבי קיום מצוות פריה ורביה, אך חידושו לא התקבל להלכה.

אחד המקורות לכך, ש"כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" הוא בספר דברי הימים (א' ד/יח) שם מוגדר משה רבינו כבנה של בתיה בת פרעה שגידלתו. אף השם 'משה', פירושו 'ילד' בשפת מצרים, כפי שמבאר הנצי"ב (העמק דבר" שמות ב/י) בשם ר' שמואל מבעהיים, ונקרא בשם זה מפני שהצילתו מהמים וגידלתו.

התחבטותם של איצטגניי פרעה: על סמך דברים אלו ביאר הגאון רבי אליהו ראם, שהיה ראב"ד בירושלים לפני עשרות שנים, את פשר בבלולם של איצטגניי מצרים. רש"י (שמות א/כב) מביא, כי ביום שנולד משה אמרו איצטגניי פרעה למלכם, כי היום נולד מושיעם של ישראל, אבל איננו יודעים אם ממצרים הוא או מישראל הוא. ומדוע לא ידעו? מפני האמור בסוגייתנו, שהמגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו. לפיכך, מצד אחד ראוהו כנולד מישראל, מפני 'אמו הביולוגית' יוכבד, ומצד שני נדמה להם כנולד ממצרים, מפני אמו המאמצת בתיה (כמוצא שלל רב" שמות א/כט).

לעילוי נשמת

מרת **יוכבד פינקלשטיין** ע"ה ב"ר ישראל משה ז"ל

נלב"ע ד' בטבת תשמ"ב **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י ידידנו הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו - גבעתיים

צעילוי נשמת

מרת **העניא רבקה ברנשטיין** ע"ה

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
נלב"ע ו' בטבת תשנ"ד

תנצב"ה

צעילוי נשמת

האשה הכשרה, שזכתה לראות דורות ישרים
מבורכים, יראת ה' היא אוצרה

מרת **מזל סעדונה חייה** בת אסתר
סירדונה ע"ה נלב"ע ט' טבת תשע"ט
תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **משה עידן** שיחיל
ומשפחתו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **דוד שמעון אבישי** ז"ל

בן תבדלחט"א מרת יפה שתחיל
נלב"ע י' טבת תשפ"א

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

(ש"ת רדב"ז סי' תמ"ב), המצטט גמרא זו ומשווה אותה עם סוגייתנו ועם דברי הירושלמי, מגיע למסקנה, כי לדעת חלק מהתנאים ומהאמוראים, הלוחות הראשונים והלוחות השניים נכתבו בשני סוגי כתב שונים לחלוטין, ולפיכך, בלוחות השניים האות 'ע' היא שנזקקה לנס כדי לעמוד על תילה! על כך ועוד, להלן.

הכתב המרובע שבו נכתבות שורות אלו, ואשר בו כותבים את ספרי התורה, את התפילין ואת המזוזות בהוספת התגין הנדרשים, נקרא "כתב אשורי". בנוסף לכתב זה, היהודים בני ארץ ישראל גם השתמשו בעבר הרחוק ב"כתב עברי" [מלשון "עבר הנהר" רש"י ד"ה "כתב עברי"], השונה לחלוטין מן הכתב האשורי. השומרונים [כת קטנה הקיימת בארץ ישראל ולה מנהגים יהודיים שונים], נוהגים להשתמש בכתב העברי גם בימינו, ובידי שומרונים אלו ספר תורה הכתוב בכתב זה, ואף הרדב"ז מעיד כי בדק את ספר התורה של הכותים [ככל הנראה כוונתו לשומרונים אלו], ומצאו כתוב בכתב עברי.

כאשר עלה הרמב"ן לארץ ישראל הוא הוסיף הערה לסוף פירושו על התורה בה הוא מספר, כי בעכו נפלה לידי מטבע של מחצית השקל מתקופת חז"ל ועליו מוטבעות אותיות שונות, וכותיים שנשאלו לפשרן של אותיות אלו, תרגמון על אתר, מאחר שכתב זה נהג אצלם (רמב"ן עה"ת, הוצאת מוסד הרב קוק). המעוניין לערוך היכרות קלה עם כתב זה, יביט בצידן האחורי של מטבעות הכסף של מדינת ישראל. מאחורי המטבע בן חמש האגורות כתוב "שנת ארבע" בכתב זה, ומאחורי המטבע בן עשרת השקלים מופיעות האותיות "לגאלת ציון". בספר "יראים" (סי' ת) מופיעות אותיות הכתב העברי, והמעין שם יזהה מיד את האות X כאות 'ת', כפי שהיא מופיעה במטבעות הנ"ל (ראה תו"ש חלק כ"ט פ' ט).

לאחר סקירה זו, נעניין בסוגייתנו ונמצא עצמנו נבוכים קמעא. בסוגייתנו נחלקו התנאים אם ספרי התורה, התפילין והמזוזות נכתבו בכתב אשורי מאז ומקדם. ומבאר רב חסדא כי לדעת רבי יוסי, תחילה נהגו לכותבם בכתב עברי, ומשעלה עזרא מבבל, הוא הנהיג על פי נבואה (זכחים סב/א) את הכתב שבו השתמשו באשור ובבבל, הלא הוא הכתב האשורי. לדעת ראשונים אחרים, עד שעלה עזרא מבבל, כלל לא כתבו את ספרי התורה בכתב האשורי. מדוע אם כן אמר רב חסדא במסכת שבת שהאותיות 'ס' ו' נזקקו לנס כדי לעמוד. הרי אותיות אלו בכתב העברי כלל אינן עגולות ויש להן על מה להסמך. אדרבה, דווקא האות 'ע' היא הזקוקה לנס כדי לעמוד על תילה!

הלוחות נכתבו בשני סוגי כתב שונים: אכן, בתלמוד ירושלמי (מגילה פ"א הל' ט) נאמר שהאות 'ע' היא שעמדה בנס. בעקבות כך מגיע הרדב"ז (שם) למסקנה מעניינת ביותר: לכל הדעות, הלוחות הראשונים והלוחות השניים לא ניתנו באותו כתב! הלוחות הראשונים ניתנו בכתב אשורי, וכאשר חטאו ישראל בחטא העגל, ניטל מהם כתב זה עד ימי עזרא כאשר ביטלו את יצר הרע של עבודה זרה. לפיכך, הוא אומר, דווקא בלוחות הראשונים נאמר (שמות לב/טז) "והמכתב מכתב אלקים", ואילו בלוחות השניים לא נאמר כן, מאחר שהם נכתבו בכתב שונה, בכתב העברי. כך, גם כאשר הקב"ה אמר למשה בהתייחסו ללוחות השניים (שם לד/א): "וכתבת על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים", היינו, הדברים שהיו אמנם יכתבו, אך לא באותו כתב עצמו. [בתורה שלימה שם פ"ד ביאר עפ"י את הנאמר במכילתא בשלח יז/ח, שהלוחות נשברו ופרחו האותיות וחזר כתב שמים למקומו. בהתאם לאמור לעיל, כוונת המכילתא היא כי כתב הלוחות המיוחד - כתב אשורי - חזר לשמים וניטל מבני ישראל. וראה דברים נפלאים בדרך זו בדרשות רבי דוד טעבל ממינסק בספרו "בית דוד" דרוש ו].

רוב הראשונים [מלבד ספר העיקרים מאמר ג' פ' טז] נוקטים כדעת רבי אלעזר המודעי בסוגייתנו, שהכתב לא השתנה כל עיקר, ומאז ומקדם נהג כתב אשורי. רבי אלעזר המודעי מוכיח את דעתו מן האמור (שמות לח/א) "ווי העמודים", היינו: המתלים שעל עמודי המשכן נקראו וויים, על שם האות ו'. דמיון האות ו' למתלה מתאים לפי כתב אשורי בלבד, שכן, בכתב העברי האות ו' היא כעין צורת Z הפוכה, כפי שניתן לראות על גב המטבע בן עשרת השקלים (כן פ"י רש"י ד"ה "ווי העמודים"). (ע"ע "יד רמה", ריטב"א מגילה ב/א, מהר"ל בתפארת ישראל פ' ס"ב, באוצר הגאונים).

דף כג/א זה בורר לו אחד

זבל"א - זה בורר לו אחד

משנתנו עוסקת באחד מכללי היסוד בהלכות דיניות, שראשי התיבות שלו הפכו למושג הלכתי מפורסם וידוע: **זבל"א** - "זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהם בוררים להם עוד אחד". כלל זה קובע כי כאשר אדם תובע את חברו לדין בענייני ממונות, אזי, כל אחד מבעלי הדין בוחר דיין להרכיב בית הדין שיתעסק בעניינם, ושני הדיינים שנבחרו על ידי שני הצדדים בוחרים דיין שלישי שיישב עמם בדין וכך נוצר בית דין של שלושה דיינים. אי בהירות חמורה שוררת בהבנת כלל זה. בעל ה"פנים מאירות" זועק על כך כבר לפני מאות שנים, "באשר שראיתי שערוריא בדורינו בדין זבל"א וזבל"א, שכל אחד מהצדדים מסדר טענותיו תחילה עם הדיין שבורר לו ולא אז אף אז, שמבטיח לו

זו היתה בקשתו האחרונה של יהודי, אחד מיני רבים, אשר ביטא את הרצון הכן והאמיתי של כל יהודי, להיות חקוק לזכרון עולם, על ידי הנצחתו בפעולות רוחניות של תורת הנצח. **כמובן**, זכות גדולה היא להנציח את זכר הנשמות היקרות והאהובות, ובכך לרוממן ולהעלותן מדרגה אחר מדרגה, ולגרום להן נחת רוח מרובה. **מלבד זאת**, עלינו, החיים, מוטל לשים על לב, כי בידינו האפשרות לפעול ולשנות, להשפיע ולעשות, וביכולתנו לחקוק בעצמנו את שמנו בתורת הנצח של עם ישראל, על ידי קביעת עיתים לתורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. תכתובתו: ת.ד. 471 בני ברק. פפס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כ/ב ופורץ לעשות לו דרך

חכמתו של ר' יהונתן

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, היה, כידוע, מקורב למלכות. פעם אחת עמד המלך להכנס לעיר, וכדי לבחון את חכמתו של רבי יהונתן הוא שאל אותו אם מסוגל הוא לדעת מראש באיזה שער יכנס. ענה לו רבי יהונתן כי הוא יכתוב זאת על דף, אשר יפתח רק לאחר שהמלך יכנס לעיר, ואז יוכח כי ידע הוא את אשר יעשה המלך.

התחכם המלך, ופרץ לו פתח חדש בחומת העיר, בחשבו, כי זאת ודאי לא צפה רבי יהונתן.

לאחר שהמלך נכנס פתחו את הפתק, והנה נכתב בו: "מלך פורץ לעשות לו דרך..."

דף כא/ב בשעה שנשא שלמה את בת פרעה

למה קיבל עשו את איטליה

כאשר עשו בכה ובקש את אביו לברכו, אמר לו יצחק (בראשית כז/לט) "הנה משמני הארץ יהיה מושבך", ופירש רש"י "זו איטליה של יון". **לכאורה**, גם בברכת יצחק ליעקב (שם כז/כח) - "מטל השמים ומשמני הארץ", הקודמת לדברי יצחק לעשו, היה על רש"י לפרש כך?

ענה על כך הרבי רבי העשיל:

רש"י התקשה, כיצד יצחק נתן לעשו את משמני הארץ, הרי אותם הוא כבר הבטיח ליעקב? משום כך פירש רש"י, כי משמני הארץ האמורים אצל עשו כוונתם לאיטליה של יון, אשר עדיין לא נוסדה, כמבואר בסוגייתנו, שהיא נוסדה בעת שנשא שלמה את בת פרעה, ולפיכך, היא לא נכללה בברכה הראשונה ליעקב.

כשהתבקש יצחק לברך את עשו, לא נותר לו אלא להעניק לעשו את איטליה זו... ("גן רוח").

דף כב/א ותבא בת שבע אל המלך

בת שבע או בת-שבע

מעשה בגאון רבי חיים מואליזין זצ"ל, שנסתפק אם יש לכתוב את השם "בת - שבע" בגט, כמילה אחת, או כשתי מילים נפרדות. בא ושאל לרבו הגר"א.

אמר לו הגר"א: "תמכי יתדותי בשלוש עשרה תיבות..."

התלבט הגר"ח בפירוש דברי רבו הסתומים, וחזר והתלבט, עד שנזכר בגמרתנו, בה מצוין רש"י (ד"ה "קנחה") שבפסוק "ותבא בת שבע... אל המלך" יש שלוש עשרה תיבות, והוא אף מעתיק את הפסוק כולו: "ותבא בת שבע אל המלך החדרה, והמלך זקן מאד, ואבישג השונמית משרת את המלך".

אולם, כאשר נספור את המילים בפסוק זה נגלה, כי לא שלוש עשרה מילים בו, אלא ארבע עשרה! **הא למדת** שהשם "בת-שבע" חשוב כמילה אחת... ("קול אליהו", בשם אמונה והשגחה).

הדף היומי

סנהדרין י"ט-כ"ה

ה' י"א טבת

סך ידוע ומרובה בשכרו ומתנה עמו באם שיזכה לו על פי דת ודין תורתנו יטול שכר הרבה ועל ידי כך נלקה מדת הדין ונכבה אור התורה ומתחלל שם שמים... (שו"ת "פנים מאירות" ח"ב סי' קנ"ט).

הלומד את מסכת סנהדרין מראשיתה מוצא עצמו תמה, הרי למדנו ששלושה דיינים רשאים לדון את הנתבע בעל כורחו (לעיל ה"א תוס' ד"ה "דן"), לאילו מקרים אם כן משמש כלל זה? הרי כל אדם רשאי לתבוע את חבירו בבית דין והלה, בין רוצה ובין אינו רוצה, חייב להתדיין בפניהם? תמיהה זו היוותה בסיס להבנה בלתי ראויה של דין זבל"א על ידי בעלי הדין, אשר סברו, כי בית דין שנבחר על ידי זבל"א אינו בעל תוקף וסמכות כבית דין רגיל. זאת ועוד, כל אחד מבעלי הדין התאמץ לבחור לו דיין שהכירו היטב וכבר לפני תחילת הדיון הוא שטח בפניו את טענותיו כדי לנסות לשכנעו להסכים לדבריו, למרות שאין הדיינים רשאים לשמוע את אחד הצדדים בלבד. הראשונים (חידושי הר"ן, הגהות אשר"י) מבארים, כי בית דין רשאי לדון את הנתבע בעל כורחו רק כאשר הנתבע אינו מוכן לעמוד עם חבירו לדין תורה, ובמקרה זה עוסקת הגמרא לעיל. אבל כאשר אדם נתבע על ידי חבירו והוא מסכים להתדיין עמו, אזי, כל אחד מהם בורר לו דיין ושני הדיינים בוחרים דיין שלישי, כאמור בסוגייתנו.

עדיין, כותב הרא"ש (סעי' ב'), בל נטעה, חלילה, לחשוב שתפקיד הדיינים שנבחרו על ידי הצדדים הוא להיטיב עם משלחיהם. אלא, מתן האפשרות לבחירת הדיינים על ידי הצדדים, נועדה להוציא דין אמת לאמיתו, על ידי שכל אחד משני הדיינים שנבחרו יעלה על שולחן הדיונים את הצדדים לזכותו של משלחו, וכך לא תשאר טענת זכות אחת לטובת אחד הצדדים אשר נעלמה מעיני הדיינים. או אז, כאשר המפה כולה פרושה בפני שלושת הדיינים, הם יוציאו דין אמת המבוסס על אדני הצדק [עיי"ש מה שביאר בדעת רש"י]. הרא"ש גם מוסיף, כי אם אחד הצדדים מתעקש לבחור דיין שאינו ראוי, אין שומעים לו וכופים אותו לדין בפני בית דין. כלומר, דין זבל"א אינו מעין בורות שתפקידה "ליישר" את ההדורים. בית דין שנבחר על ידי זבל"א הוא בית דין לכל דבר ועניין, ועל דיניו להיות ראויים וכשרים ככל דיין אחר.

למרות האמור, כתב הרמ"א (ח"מ סי' ג' סעי' א'), כי במקום שבו יש דיינים קבועים, אין הנתבע רשאי לסרב להתדיין בפניהם ולתבוע זבל"א. האחרונים מבארים, כי כוונתו היא לעיר אשר תושביה קיבלו על עצמם דיינים מסויימים קבועים, ללא תנאים וסייגים, וקבלה זו גם כוללת שלילת אפשרות לסרב לדון בפניהם (תו"ט במשנתנו, ערוה"ש שם סעי' ב'). בימינו, כותב בעל ה"אגרות משה" (שו"ת חו"מ ח"ב סי' ג') בהתייחסו לעיר ניו יורק, אין "דיינים קבועים שנתמנו מהעיר, ובפרט שאיכא עוד אגודות וחבורות של רבנים, שליכא אף מינוי מכל הרבנים שבעיר. ולכן, כשרוצה אחד מהן בזבל"א מוכרחין לילך בזבל"א דוקא".

דף כד/ב המשחק בקוביא
כללים במשחק ובחיים
מעשה בצדיק רבי נחום משטפנט, בנו של ר' ישראל מרוזין זצ"ל, שנכנס לבית מדרשו בימי חנוכה, וראה מספר חסידים משחקים ב"דמקה". הללו, בראותם כי רבם ניצב עליהם, נבהלו כהוגן, אבל הרבי ניגש אליהם ושאלם:
הידעתם את כללי המשחק?
שתקו החסידים, והרבי המשיך:
אגיד לכם את הכללים. הקשיבו היטב:
א. ונתנים אחד כדי לקבל שנים.
ב. אסור להימנע מהליכה.
ג. אין מבצעים שני מהלכים בבת אחת.
ד. הולכים רק למעלה, ולא למטה.
ה. כשמגיעים למעלה, אפשר ללכת לכל מקום שרוצים (הרב ש"ג ז"ל, סיפורי חסידים על המועדים עמ' 267).

לעילוי נשמת
מרת **מרים יפה** ע"ה
ב"ר דוד יסנר ה"ד נלב"ע ה' בטבת תשנ"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בניה **דוד ושלמה יפה** שיחיו

לעילוי נשמת
ה"ר **יחיאל מאיר אנגלרד** ז"ל
ב"ר דב בעריש ז"ל נלב"ע ט' בטבת תשנ"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י בתו
גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים ו... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע 'עיתים לתורה'; לומדים כמה דקות חזכים בסיפוק רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם
קבע עיתים ללימוד < עכשיו > **3029***